

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Vildsvinsförvaltningsplan för Jönköpings län

Webbplats www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotograf omslag Kenneth Johansson

© Länsstyrelsen i Jönköpings län 2018

Viltförvaltningsdelegationen i Jönköpings län har tagit fram en regional förvaltningsplan för vildsvin. Planens syfte är att vägleda vid förvaltningen av vildsvin i Jönköpings län. Förvaltningsplanen fastställdes i januari 2011 och har därefter reviderats i juni 2013 samt i november 2018 och augusti 2019. Då vildsvinen direkt påverkar lantbruket och viltolyckorna kommer Länsstyrelsen tillsammans med berörda organisationer att göra en årlig avstämning av hur situationen utvecklar sig. Revidering av förvaltningsplanen sker efter behov.

Ambitionen är att intensifiera det fortsatta förvaltningsarbetet med informationsinsatser och konkreta åtgärder. Förvaltningsplanen ska också vara adaptiv vilket innebär att den ska kunna ändras om förhållandena förändras eller om ny kunskap tillkommer.

Målgrupper och berörda organisationer är markägare, lantbrukare, jakträttsinnehavare, jaktområden/älgskötselområden, intresseorganisationer, allmänhet, kommuner och Trafikverket.

Hur ser det ut i vårt län?

Vildsvin har förekommit i Jönköpings län i flera år och det finns etableringar med reproduktion i en stor del av länet. Det enda område som helt saknar förekomst av vildsvin inom länet är Visingsö.

Mål

Det långsiktiga regionala målet för länets vildsvinsförvaltning är att få till stånd en frisk och kontrollerad population av vildsvin, anpassad till lokala förutsättningar. Enligt § 4 jaktlagen (1987:259) är syftet med viltvården att främja en, med hänsyn till allmänna och enskilda intressen, lämplig utveckling av viltstammarna.

Förvaltningen ska med åtgärder inriktas så att:

- Skadorna i jordbruksgrödor minskar
- Påverkan i skogsbruk och grönytor, exempelvis trädgårdar och idrottsanläggningar, begränsas
- Trafikolyckorna minskar
- Afrikansk svinpest inte kommer in i länet
- Alla vildsvin ska testas för trikiner

För att nå målen krävs:

- Samverkan mellan markägare, lantbrukare och jakträttsinnehavare
- Att vildsvinsstammen anpassas efter lokala förutsättningar
- Att utfodring av vildsvin upphör
- Att jakten utförs med lika hög etik som på annat vilt

Åtgärder

Samverkan

För att nå framgångar i förvaltningen av vildsvin krävs samverkan mellan markägare, lantbrukare och jägare över större markområden.

- Samverkan sker lämpligast lokalt i befintliga jaktliga samverkansområden, till exempel i älgskötselområden
- Samverka i frågor om exempelvis eftersök, åteljakt/åtelplatser, skydds jakt, gemensamhetsjakt, skadeförebyggande åtgärder och fällfångst

Det är en stor utmaning att lyckas med förvaltningen så att vildsvinsstammen anpassas till de förutsättningar som finns inom respektive område. Det behövs kunskap om biologi, förvaltning, jakt, skador och samverkan för alla berörda. Inhämtning och spridning av information är en förutsättning för att nå en fungerande adaptiv förvaltning av vildsvin. Målsättningen med samverkan bör vara att i relation till skadebilden sätta upp mål för förvaltningen och vidta åtgärder för att dessa uppnås.

Adaptiv förvaltning

Förvaltningen ska genomsyras av ett lokalt adaptivt förhållningssätt, det vill säga löpande anpassas efter rådande omständigheter. I samverkansarbetet bör lämpliga mål sättas upp. Dessa kan uttryckas som:

- Procentuell förändring eller trend av stammens storlek eller trend på stammens utveckling
- Procentuell förändring av skadorna eller trend på skadornas utveckling

Det är svårt att få fram data på vildsvinsstammens storlek och skadornas omfattning. Det är därför svårt att sätta upp mätbara mål. För att få underlag är det viktigt att de metoder som finns tillgängliga används. Avskjutningsstatistik och vildsvinsolyckor i trafiken ger en viss indikation på stammens storlek och utveckling.

- Rapportera alla fällda djur kontinuerligt och följ avskjutningens utveckling på www.viltdata.se
- Statistik över viltolyckornas utveckling finns på www.viltolycka.se
- För skador inom jordbruk och andra områden finns i nuläget inget anmälningssystem. Det är angeläget att ha som mål att på sikt upprätta skadestatistik för den fortsatta förvaltningen

För att en adaptivitet ska uppnås behöver måluppfyllelsen i relation till åtgärderna följas upp löpande. Målen nås genom att:

- Utfodring upphör
- Samordna åtlar och håll dem aktiva för jaktutövning
- Samorganisera jakter
- Ha beredskap för skydds jakt runt åker- och betesmark samt slätterängar
- Samla in och rapportera data
- Samla in ny kunskap

Jakt

Årsunge av vildsvin, det vill säga vildsvin yngre än 12 månader, är lovlig året runt. Vuxna djur är fredade från den 15 februari till den 15 april. Kultingförande suga är fredad året runt. Jakten kan delas in i två huvudsakliga perioder, växtsäsongen och övrig tid. Under perioden mars till november bör jakttryck läggas på jordbruksmark. Under övrig tid sker jakten genom organiserad gemensamhetsjakt samt åteljakt och fortsatt jakt vid åkermark.

- För att balansera stammen behöver årsreproduktionen skjutas
- För att minska stammen krävs hög avskjutning av såväl unga djur som produktiva han- och hondjur (icke kultingförande hondjur)
- Skjut aldrig det första eller det största djuret i flocken
- Det är viktigt att varje fällt vildsvin rapporteras kontinuerligt till www.viltdata.se för att kunna följa vildsvinspopulationen
- Jakten ska alltid genomföras på ett etiskt korrekt sätt

Åteljakt

Syftet med en åtelplats är att jaga vildsvin. Detta innebär att små mängder foder placeras ut för att kunna jaga djuren genom vakjakt. När en åtel anläggs bör samråd ske mellan markägare, lantbrukare och jägare. För en fungerande åtelplats gäller följande:

- Fast belysning får användas
- Använd särskild utrustning för foderspridning
- Sprid sparsamt över stor yta
- Använd endast naturligt foder som spannmål och foderärtor
- Åtla inte närmare än 200 meter från
 - Åkermark där inte annat avtalats
 - Ägo gräns där samverkan inte har etablerats
 - Allmän väg
 - Tätort
 - Golfbanor, fotbollsplaner och motsvarande anläggningar

Vildsvinens åtelbesök sker främst under våren före sådd samt efter skörd på hösten. Under vegetationsperioden behövs därmed minimal eller ingen åtelutfodring. En åtel utan frekventa jakttillfällen är utfodringsplats och bör avvecklas. En åtel innebär ett stort ansvar för anläggaren både vad gäller bemanning och skötsel.

Utfodring

Enligt § 4 jaktlagen (1987:259) ska viltet vårdas i syfte att bevara de viltarter som tillhör landets viltbestånd och de fågelarter som tillfälligt förekommer naturligt i landet, samt främja en, med hänsyn till allmänna och enskilda intressen, lämplig utveckling av viltstammarna. I viltvården ingår att genom särskilda åtgärder sörja för att viltet får skydd och stöd och att anpassa jakten efter tillgången på vilt. För att åtgärderna utförs och anpassningen sker svarar markägaren och jakträttshavaren. Lag (1997:343).

- Den ökande vildsvinsstammen kräver åtgärder som följer intentionerna i paragrafen ovan

- Utfodring av vildsvin ska inte förekomma, förutom då det krävs enligt § 4 jaktlagen, till exempel under stränga vinterförhållanden
- Vid all utläggning av foder ska samråd ske med markägaren
- Vid eventuell stödutfodring av vildsvin ska de regelverk som finns för utfodring följas. För mer detaljerad information kontakta Jordbruksverket. Se länk nedan

Skydds jakt

- För att förebygga skador får jakträttshavare bedriva skydds jakt på vildsvin under hela året under de förutsättningar som anges i jaktförordningen (1987:905) bilaga 4.
- Enligt jaktförordningen (1987:905) är det sedan januari 2019 tillåtet att använda elektronisk bildförstärkare, elektronisk bildomvandlare, värmekamera eller rörlig belysning i nära anslutning till jaktvapnet vid jakt efter vildsvin. Termiska sikten får dock endast användas vid jakt i öppen terräng eller vid åtelplatser.

Fällor

- Fångst i fällor är en åtgärd som kan användas vid skydds jakt av vildsvin
- Endast godkända fällor får användas
 - Uppdaterad information finns på Naturvårdsverkets hemsida www.naturvardsverket.se

Kameraövervakning

Sedan den 25 maj 2018 är det tillåtet att sätta upp åtelkameror utan tillstånd för privatpersoner. En privatperson som placerar en kamera där allmänheten har tillträde måste sätta upp skyltar eller informera om bevakningen på annat sätt. Informationen ska innehålla uppgifter om syftet med kameraövervakningen och kontaktuppgifter samt hur länge uppgifterna kommer att lagras. Detta är lagstadgat genom Dataskyddsförordningen (GDPR).

Vildsvin samhälle

Kommunerna bör ha en handlingsplan som reglerar

- Avtal om förbud av utfodring vid upplåtelse av jakt på kommunal mark och andra åtgärder för att minska skador
- Skydds jakt inom och omkring tätortsnära miljöer
- Hur eftersök på skadade vildsvin inom tätort ska hanteras
- Hur trädgårdsavfall hanteras inom tätort

Vildsvin trafik

Arbetet för att minska viltolyckorna sker inom Nationella viltolycksrådet (NVR). Arbetet syftar till att ta fram konkreta åtgärder för att minska viltolyckorna. Arbetet sker i samverkan mellan de ingående organisationerna, bland andra Polisen, länsstyrelserna, skogsstyrelsen, trafikverket, LRF och jägarorganisationerna. I varje län finns ett regionalt råd som planerar åtgärder inom länet.

Länkar

Nationella viltolycksrådet:

www.viltolycka.se

Viltdata:

www.viltdata.se

Svenska Jägareförbundet, Vildsvinsbarometern:

<https://jagareforbundet.se/vilt/vildsvinsbarometern/>

Svenska Jägareförbundet, Handlingsplan vildsvin 2017:

<https://jagareforbundet.se/aktuellt/forbundsnyheter/2017/10/handlingsplan-vildsvin---verktyg-for-samverkan/>

LRF, Vildsvinspolicy 2018:

<file:///C:/Users/791127-001/Downloads/vildsvinspolicy-reviderad-2018.pdf>

Jordbruksverket, regelverk vid utfodring av vilt:

<https://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/foder/foderforolikadjurslag/utfodringavvildadjur.4.4857c20614f85be661ba7421.html>

Bilaga 1

Sjukdomar hos vildsvin

Afrikansk svinpest (ASF)

Afrikansk svinpest är en allvarlig virussjukdom som drabbar tamgrisar och vildsvin. Sjukdomen förekommer i Afrika men har under senare år fått en ökad spridning, bland annat till Europa. Vid ett akut sjukdomsförlopp dör ofta grisarna innan några symtom har observerats, inom 5-10 dagar. Vid en långsammare form kan en varierande sjukdomsbild uppvisas och som kan fortgå under flera månader.

Smittspridning kan ske via direktkontakt mellan djur, eller genom indirekt överföring via personer, transportbilar, redskap med mera. Virus kan även föröka sig i mjuka fästingar och spridas via dessa. Viruset kan överleva flera år i kylt eller fryst kött samt i rökta eller saltade produkter. Det är därför viktigt att inte lämna kvar matrester i markerna eller på en rastplats. Det är förbjudet att föra med sig kött och köttprodukter från tamsvin och vildsvin från de länder där smittan upptäckts. Undvik om möjligt att föra in grovfoder till alla djurslag från områden där afrikansk svinpest förekommer.

Afrikansk svinpest lyder under epizootilagen. Veterinär måste genast tillkallas då man misstänker att ett djur drabbats av sjukdomen. Misstänkt smittade grisar får absolut inte flyttas.

(Källa: SVA och Jordbruksverket)

<http://www.sva.se/djurhalsa/epizootier/afrikansk-svinpest>

<http://www.jordbruksverket.se/arnesomraden/djur/sjukdomarochsmittskydd/smittsammadjursjukdomar/svinpest/afrikansksvinpest.4.4599d776162cc9bcbb96de26.html>

Trikiner

Trikiner är små parasitära maskar som kan infektera flera olika arter av däggdjur, främst rovdjur och allätare. Infektionen uppstår då ett djur äter kött som innehåller levande trikinlarver. Larverna frigörs sedan i mag-tarmkanalen och utvecklas på några dagar till vuxna maskar som är 1-4 millimeter långa. Honorna föder larver som via lymfan och blodet förs ut i kroppens alla vävnader. I muskelvävnaden bildas oftast en kapsel runt larven och larverna kan leva i muskelvävnaden i årtionden. Sjukdomen som uppstår vid trikininfektion heter trikinos eller trichinellos. Det är en så kallad zoonos vilket innebär att sjukdomen kan smitta mellan djur och människa. Sjukdomen kan ha dödlig utgång hos människa.

Trikiner påvisas ibland i den svenska faunan, främst hos vildsvin, räv, lodjur, varg och björn. Hos tamgris har trikiner inte påvisats sedan 1994. Trikiner i kött oskadliggörs genom att köttet upphettas till 68 grader C.

Trikin kontroll ska enligt lag utföras på kött från bland annat tamgris, vildsvin, häst och björn. Tack vare kontrollen är det cirka 50 år sedan det senaste utbrottet av trikinos i Sverige.

(Källa: SVA) <http://www.sva.se/djurhalsa/vilda-djur/vilt sjukdomar/trikiner-vilda-djur>

Bilaga 2

Fakta vildsvin (*Sus scrofa*)

Källa: Naturvårdsverket och Svenska Jägareförbundet

Foto: Linda Andersson

Utseende och beteende

Vildsvin tillhör gruppen partåiga hovdjur. Den vildsvinsras som finns i Sverige finns även i norra, västra och centrala Europa ner till Pyrenéerna och Alperna. En könsmogen hane kallas galt och är mellan 150 och 180 centimeter lång och 70 till 100 centimeter hög. En könsmogen hona kallas sugga och avkomman kallas kulting. En hona som inte har fött några kultingar kallas gylta. En fullvuxen galt kan väga cirka 200 kilo, medan suggan normalt väger mellan 80 och 140 kilo. Båda könen har betar, där galtens betar växer under hela livet och suggans blir kortare med tilltagande ålder. Vildsvinet har dålig syn men god hörsel och väldigt bra luktsinne.

Vildsvin är sociala djur och lever i grupper ledda av en äldre sugga, ett så kallat matriarkat. En flock består vanligtvis av suggor och deras årsungar samt gyltor. Ledarsuggans erfarenheter gör henne mer skygg och är oftast den som springer först vid flykt och det djur som går sist ut på en åtelplats. Om gruppen mister sin ledarsugga störs den sociala ordningen. Gruppen kan då bli mer orolig, rörlig och mindre försiktig.

Vildsvin är aktiva under natten, gryningen och skymningen. Under dagen sover och vilar de. Om de lever ostört kan de även vara aktiva dagtid. Vildsvin är inte revirhävande utan rör sig i så kallade aktivitetsområden. De kan förflytta sig långa sträckor mellan skydd och lämpliga områden där det finns mat. De kan även uppehålla sig i små områden som erbjuder både mat och skydd.

Vildsvin anses vara ofarliga för människor och springer normalt undan då de blir skrämda. Skadade vildsvin kan däremot uppträda aggressivt och anfälla i första hand hundar om de blir trängda.

Föda

Vildsvin är allätare men större delen av födan utgörs av vegetabilier som rötter och växt- delar. Favoritfödan är bok- och ekollon. Före och efter vegetationsperioden är stapelfö- dan kolhydratrika rötter. Fram till slutet av juni, då proteinhalten är som högst, äter vild- svinen stora mängder gräs, örter och vallväxter. Om tillfälle ges äter de även animalisk föda som kadaver, möss, markhäckande fåglar men framför allt daggmusk, larver och in- sekter.

När vildsvin söker efter föda gräver de med trynet i marken vilket kan orsaka skador för areella näringar. Marken kan bli kraftigt bearbetad med uppriven växtlighet, fåror och gro- par. Bökandet gynnar spridningen av många växtarter och kan leda till en snabbare nä- ringsomsättning i marken. Ett vuxet vildsvin, av den storlek som påträffas i Sverige, äter cirka 4 kilo föda om dygnet sommartid.

Reproduktion

Både suggor och galtar blir könsmogna under det första levnadsåret, men det är sällsynt att de parar sig så tidigt. Suggor brunstar normalt en gång per år, men om kultingarna dör så kan en sugga brunsta om. Brunsten kan inträffa under hela året, men de flesta parning- arna sker i augusti till december. Suggan är dräktig i cirka 115 dagar.

Vid tiden för födsel gräver den dräktiga suggan en grop som hon fodrar med växtdelar. I de flesta fall föder suggan en kull per år där storleken bland annat beror på suggans ålder. En ung sugga föder cirka 3-4 kultingar medan en som är tre år och äldre föder 5-6 kul- tingar eller fler.

Kultingarna börjar äta fast föda vid 4-5 veckors ålder men är avvanda från mjölken först vid 16-20 veckors ålder. Kultingar tillväxer snabbt och vid ett års ålder väger de cirka 65 kilo. Ett vildsvin kan bli ungefär 10 år gammalt.